

Centrale inleiding. De klas als SAMENleving: Effectief bevorderen van sociaal gedrag in de klas / prof. B. Orobio de Castro

Veel leerkrachten geven grote handelingsverlegenheid aan bij de dagelijkse omgang met ongewenst gedrag in de klas. Hoe bevorder je als leerkracht sociaal gedrag in de klas? En hoe voorkom je gedragsproblemen? De afgelopen jaren is uit onderzoek veel bekend geworden over het ontstaan van zowel prosociaal als problematisch gedrag bij kinderen, en over de invloed die leerkrachten hier op kunnen hebben. Deze kennis wordt samengevat aan de hand van de 5W's: Wat Werkt Wanneer bij Wie en Waarom?

RONDE 1 WORKSHOP 1 t/m 5

Workshop 1. Kanjertraining bij ons op school / Dick Slijkoort, directeur obs Sigmondschool in Werkendam

Sinds januari 2007 is obs Burgemeester Sigmond in Werkendam binnen het samenwerkingsverband WSNS pilotschool Inclusief Onderwijs. Dat betekent dat op obs Burgemeester Sigmond kinderen met een beperking in het reguliere onderwijs worden opgevangen. Een inclusieve school heeft extra personeel en middelen waardoor het onderwijs beter is voor alle kinderen. Kinderen met een beperking ontwikkelen zich beter; maar ook de kinderen zonder beperking functioneren in een inclusieve groep beter. Het pedagogisch klimaat is erg belangrijk. De Kanjertraining helpt obs Burgemeester Sigmond al sinds 2001 om te zorgen voor een veilig en respectvol schoolklimaat. In maart 2009 ontving de school als eerste school van Nederland het bordje "Kanjerschool" van Gerard Weide. Het motto van de school: 'Geen kind Werkendam uit !'

Workshop 2. Geef geen benzine! / Suzanne Alkema, IJsselgroep

U kent het vast wel: meeloopedrag. In een klas ziet u vaak een aantal kinderen die 'de dienst uitmaken'. Dit zijn kinderen die zwarte pettingedrag vertonen. Zij hebben vaak een groepje kinderen om zich heen die met hun meedoen, de meelopers. Deze meelopers geven als het ware 'benzine' aan de pestvogels. De Kanjertraining wil dit systeem inzichtelijk maken voor kinderen en daarnaast ook handvatten bieden hoe dit systeem te doorbreken. In deze workshop krijgt u te horen hoe het systeem van 'benzine geven' nou eigenlijk werkt en hoe u als leerkracht ervoor kunt zorgen dat dit stopt. Dat het ook werkt, ervaart u zelf tijdens deze workshop!

Workshop 3. De effectiviteit van de Kanjertraining / Lilian Vliek, promovenda aan de Universiteit Utrecht en psychologe bij het Instituut voor Kanjertrainingen

In deze workshop wordt het onderzoek naar de effecten van de Kanjertraining besproken. Er is in Nederland grote behoefte aan het meten van de effecten van goed geprotocolleerde interventies voor jeugdigen, die daadwerkelijk bruikbaar worden bevonden in de dagelijkse praktijk van het Nederlandse onderwijs en jeugdzorg. De Kanjertraining is een voorbeeld van zo'n training die uitgebreid omschreven is, theoretisch onderbouwd en grootschalig wordt toegepast op basis- en middelbare scholen en op psychologische praktijken. De resultaten van de Kanjertraining op de basisschool zoals gegeven door een psycholoog zijn positief. Na de training ervaren kinderen (N=237), vergeleken met een controlegroep (N=254), meer welbevinden, zelfwaardering, een betere relatie met de leerkracht en voelen ze zich meer sociaal aanvaard. Bovendien geven de getrainde kinderen aan zich minder somber te voelen en minder agressie te laten zien. Op psychologische praktijken ervaren ouders dat zowel het internaliserende als het externaliserende gedrag van hun kind significant afneemt. Gemiddelde scores op internaliserend gedrag gaan zelfs van klinisch naar normaal. Deze resultaten laten zien dat de Kanjertraining een effectieve methode is om sociale problemen op jonge leeftijd aan te pakken. Hierdoor hebben de meeste kinderen geen andere hulp meer nodig. De Kanjertraining is hiermee een zeer kosteneffectieve methode.

Meer informatie: Vliek, L. & Orobio de Castro, B. (in druk). Stimulating positive social interaction: What can we learn from TIGER (Kanjertaining)? In B. Doll, J. Baker, B. Pfohl en J. Yoon (red.). Handbook of Youth Prevention Science. New York: Routledge.

Workshop 4. Kanjertraining voor veiligheid, vertrouwen, rust en wederzijds respect / adviseur IJsselgroep

Algemene informatie over de Kanjertraining. De basisprincipes van de Kanjertraining richten zich op het vergroten van de sociale vaardigheden en het oplossend vermogen van kinderen. Ze blijken heel goed in staat conflicten zelf op een creatieve en rechtvaardige wijze op te lossen. Als je hen vraagt wat 'normaal' gedrag inhoudt, kunnen kinderen hier beter op antwoorden dan menig volwassene. Kinderen leren elkaar aan te spreken op concreet - gewenst - gedrag. Leerlingen leren om te gaan met hun gevoelens, voor zichzelf op te komen, te luisteren naar anderen, elkaar te respecteren en conflicten op een goede manier op te lossen. We werken samen aan een veilig pedagogisch klimaat waarin leerlingen hun eigen identiteit kunnen ontwikkelen.

Workshop 5. Je bent de baas over jezelf! / Else Boers, Rianne Ridderinkhof en Marielle Seinen, IJsselgroep

'Als iemand mij duwt, duw ik terug! Als ik het ergens niet mee eens ben sta ik meteen op scherp! Ik doe brutaal en ram er op los! Dit pik ik niet!' Kinderen met een kort lontje, kinderen die overal op reageren, kinderen die regelmatig vergeten tot tien te tellen.....dat deze kinderen een leerkracht nodig hebben om ze te leren zichzelf te beheersen is duidelijk. Maar hoe doet u dat? Welke hulp heeft het kind nodig dat zich vaak laat verleiden om zelf ook de zwarte pet op te zetten? Hoe leren we kinderen zichzelf te beheersen, welke vaardigheden zijn daarvoor nodig? Want als u zich laat opjuttten, wie is dan de baas? U of uw opjutter? Hoe kunt u de rest van de groep hierbij betrekken? In deze workshop wordt aandacht hieraan besteed, onder meer met behulp van de conflictpiramide. Daarnaast bevat deze workshop praktische tips om mee aan de slag te kunnen. Een echte baas over zichzelf oefent in zelfbeheersing!

RONDE 2 WORKSHOP 6 t/m 10**Workshop 6. Het geheim van het succes, over Kanjertraining aan individuele kinderen op de praktijken / Annemieke Oudman, Kanjerinstituut**

Nederland telt ondertussen zo'n 20 praktijken (werkzaam in 34 verschillende plaatsen), waar de Kanjertraining wordt gegeven aan individuele kinderen en hun ouders. Deze trainingen blijken hele goede vruchten af te werpen. Kinderen krijgen bijvoorbeeld meer zelfvertrouwen, gaan de aangeboden handvatten daadwerkelijk gebruiken, er komt meer rust bij het kind én bij het gezin. Wat is het geheim van dit succes? Wat is de kracht van de Kanjertraining wanneer het op deze specifieke manier wordt gegeven? In deze workshop krijgt u een kijkje achter de schermen van de ouder-kindtraining.

Een greep uit de elementen van deze workshop:

- met wat voor problemen komen kinderen binnen?
- de procedure; van aanmelding tot diploma
- de rol van ouders
- de opbouw van de thema's

Informatie wordt afgewisseld met interactie en het doen van oefeningen uit de training. Wilt u het geheim van het succes van de Kanjertraining op de praktijken ontdekken en de kracht ervan ervaren? Neem dan zeker deel aan deze workshop.

Workshop 7. Kanjers in de sport! / Wim van 't Westeinde, directeur van de stichting Sportkanjers

Als docent LO en als sporttrainer heeft Wim van 't Westeinde ervaring opgebouwd in de sportsector. Samen met het Instituut voor Kanjertrainingen wordt continu gewerkt aan het ontwikkelen van producten en diensten om het opvoedkundige klimaat in de sport te versterken: 'Omdat iedere speler een kanjertrainer verdient'. Kanjers in de sport is direct afgeleid van de Kanjertraining. Sinds 2004 is het mogelijk om als sporttrainer een specifieke workshop of cursus te volgen om sportkanjertrainer te worden. Er wordt vooral aandacht besteed aan de vaardigheden van sporttrainers om bij te dragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Juist een sporttrainer kan een belangrijke bijdrage leveren aan de opvoeding van kinderen. Ongeveer 700 sportverenigingen en 15.000 sporttrainers hebben een workshop gevolgd. Bijna zonder uitzondering is er veel waardering voor 'Kanjers in de sport'. Met name de praktische handvatten om nog beter in te spelen op gedrag van kinderen wordt gewaardeerd. De stichting Sportkanjers organiseert de

activiteiten voor de sport en biedt ook in het sportbuurtwerk, de buitenschoolse opvang en het sportonderwijs cursussen en materialen aan. De stichting zet zich in, met haar partners, om het opvoedkundige klimaat in de sport te versterken. Dit lijkt het beste te lukken in die wijken waar met de kanjermethode gewerkt wordt in het onderwijs, de sport en de buurt.

Workshop 8. Omgaan met straatcultuur is topsporten voor leerkrachten / Dolf Strik, IJsselgroep
Heeft u gemerkt dat het klimaat op uw school verandert? Leerlingen worden steeds mondiger en het valt niet altijd mee de juiste toon te treffen in de omgang. Veel gehoorde uitspraken van leerkrachten zijn: 'Als ik leerlingen wil corrigeren, staan ze meteen op hun achterste benen.' 'Ze zullen nooit toegeven dat ze iets gedaan hebben.' 'Ze praten op een brutale, denigrerende toon tegen me.' 'Ik word vaak als oud vuil behandeld.' Herkent u zich in deze uitspraken? Deze workshop over de omgang met de straatcultuur biedt aanknopingspunten om het leerklimaat in lastige klassen te verbeteren. Het uitgangspunt in deze workshop is de praktijk van de moeilijke klas. U krijgt achtergrondinformatie over de straatcultuur en de betekenis daarvan voor de leerlingen. De straatcultuur vereist een speciale aanpak. U maakt kennis met effectief corrigeren. Bovendien doet u ervaring op met uw eigen gedrag als opvoeder. Na afloop begrijpt u beter hoe uw eigen cultuur botst met die van de straatcultuur. U krijgt handreikingen om dit spanningsveld te hanteren. U krijgt meer feeling met de straatcultuur en eventuele angst neemt af. Deze workshop heeft een enthousiasmerend, informerend, interactief en onderzoekend karakter. U krijgt de ruimte om uw eigen lastige situaties in te brengen. Dolf Strik laat zijn licht schijnen op de achtergrond van de straatcultuur en de betekenis hiervan op gedrag. Ook de botsing met onze 'burgerlijke' cultuur komt aan bod. Naast deze achtergrondinformatie is er ruimte om enkele lastige situaties samen te oefenen.

Workshop 9. Debat in de Kanjertraining / Jos Schippers, IJsselgroep
Ja ... maar, Nee maar!

Belangrijke elementen in de workshop zijn 'nieuwsgierig' zijn naar wat een ander te vertellen heeft vanuit het motto 'elkaar goed leren kennen' en respect hebben voor hoe hij of zij denkt of is. Meninge kunnen verschillen maar stel u wel open om naar de ander te luisteren, in overweging nemen of dat iets bijdraagt bij uw eigen mening. Is het verhaal van de ander wel zo slecht of anders dan het uwe? De gedragtypes gaan allen anders om met deze materie, maar we nodigen u uit om te leren met elkaar in 'debat' te gaan. In de workshop komen een aantal werkvormen zoals 'Ren je rot', 'Het Lagerhuis' en 'Hoeken' aan de orde. Hierin wisselt u met elkaar uw meningen uit en bespreekt u het proces met elkaar. Jos Schippers hoort graag uw mening!

Workshop 10. Zelfvertrouwen / Thea van Alen, IJsselgroep

Zelfs Loesje heeft er een mening over! Maar het is juist zo belangrijk dat de kinderen in uw groep over zichzelf een mening durven te hebben: 'Ik ben een goede vriend(in)', 'Ik ben een goed kind voor mijn ouders', 'Ik ben te vertrouwen!' Waar komt zelfvertrouwen vandaan en hoe kunt u kinderen ondersteunen in het krijgen van (meer) zelfvertrouwen. Hiermee gaan we vooral ook praktisch aan de slag in deze workshop. Durft u?

RONDE 3 WORKSHOP 11 t/m 15

Workshop 11. Kanjer volg- & adviessysteem, een betrouwbaar & valide instrument voor de sociale emotionele ontwikkeling / Bas Houtman, Kanjerinstituut

Het volg- en adviessysteem is gemaakt om de ontwikkeling in gedrag van kinderen te kunnen volgen van groep 1 t/m 8. In de lagere groepen vult alleen de leerkracht een beoordeling per kind in. Vanaf groep 5 vullen de kinderen zelf ook een vragenlijst in, dit is de kanjervragenlijst. Uit onderzoek is gebleken dat deze lijst valide en betrouwbaar is. Leerkrachten kunnen in het systeem snel en eenvoudig een behandelplan voor een leerling opstellen aan de hand van wat hen opvalt uit de vragenlijst. De nieuwste toevoeging aan het systeem is de signaleringsfunctie voor klassen of individuele leerlingen die zich uitzonderlijk positief of negatief ontwikkelen. Het systeem stuurt dan een e-mail naar de directie om dit onder de aandacht te brengen. Naast het volgen van de leerling

biedt het systeem een heel scala aan tips en adviezen hoe ouders en leerkrachten met verschillende gedragingen om kunnen gaan. Tijdens de workshop bespreken we de verschillende mogelijkheden van het volg- en adviessysteem.

Workshop 12. Wat is de filosofie van de Kanjertrainingen? / Ilknur Öperli, IJsselgroep

Een kind is volgens de filosofie van de Kanjertraining pas gelukkig als gevoel, verstand, lijf en verlangen op elkaar zijn afgestemd en elkaar niet tegenwerken. Het een en ander betekent dat de Kanjertraining niet als doel heeft kinderen braaf te krijgen. Kanjers zijn behoorlijk eigenzinnig, dicht bij hun kern, vol zelfvertrouwen. De visie achter Kanjertraining gaat ervan uit dat kinderen zelfvertrouwen ontwikkelen als ze 'de dingen doen die bij hun horen'. Wat bij elk mens afzonderlijk hoort, ontstaat in de wisselwerking tussen gevoel, verstand, lijf en verlangen. Gevoelens wisselen. De een voelt zich prettig in een achtbaan en een ander juist niet. In onze verstandelijke overwegingen wegen mee: cultuur, religie, opvoeding en ervaringen. Ons lijf is ons een last of een lust. Ons verlangen is behoeftegericht: als ik dorst heb, dan verlang ik naar water, of ons verlangen is 'zijnsgericht': ik wil een goed of een slecht mens zijn. Het is enorm belangrijk dat u meer weet wat de achterliggende filosofie van de Kanjertraining is, en wat de achterliggende gedachten zijn van de vijf regels en waarom we over rode, zwarte, gele en witte petjes gedrag spreken.

Workshop 13. Progressief agressie te lijf / Oekje Kooi, IJsselgroep

In deze workshop staat agressief gedrag centraal. Onze hele samenleving lijdt hieraan. Thuis, op school, bij de sport, in het buurthuis en ook in de media en politiek horen we steeds meer over agressie. Agressie kan zich uiten in taalgeweld en lichamelijk geweld. Vaak horen we in het kader van vrijheid van meningsuiting: 'Je moet alles kunnen zeggen wat je wilt, ook al voelen mensen of groepen zich daardoor gekwetst'. Ook lichamelijk geweld wordt soms aangemoedigd door ouders die zeggen: 'De wereld is hard, je moet van je af kunnen slaan'. Ouders, leerkrachten, trainers, hulpverleners, vervoerders, politici en beleidsmakers zoeken voortdurend naar een oplossing. Repressie, straf, gesprekken... en de onmacht als er niets veranderd of als het gedrag juist erger wordt. De Kanjertraining geeft hierop een duidelijk, niet mis te verstaan en uiterst respectvol antwoord. Steeds meer scholen in basisonderwijs en voortgezet onderwijs hebben zich de kanjerwerkwijze eigen gemaakt met verbluffende positieve resultaten. De resultaten laten zien dat kinderen zelfwaardering en welbevinden ontwikkelden en dat agressie en depressieve gedachten afnamen. In de workshop is volop ruimte voor interactie en discussie want de samenleving is onze zorg!

14. Mediation: een handige aanpak bij het oplossen van conflicten. We helpen elkaar! / Else Boers, Rianne Ridderinkhof en Marielle Seinen, IJsselgroep

In de klas, in de gang en op het schoolplein kunnen op een schooldag regelmatig kleine of wat grotere conflicten ontstaan tussen kinderen. De Kanjertraining zoekt in op het aanleren van vaardigheden die kinderen kunnen gebruiken bij het oplossen van conflicten. Een techniek die hier ook goed bij aansluit is mediation: volgens vaste stappen bemiddelen tussen kinderen. Mediation kan niet alleen door leerkrachten ingezet worden, maar juist ook door kinderen zelf. Hiermee geven we kinderen het vertrouwen om zelf conflicten op te lossen, zonder bemoeizucht van volwassenen. Kinderen leren zelf elkaar te helpen, dit past natuurlijk uitstekend bij de visie van de Kanjertraining! In de workshop wordt u geïnformeerd over (peer)mediation daarnaast is er ook ruimte voor oefening. Op deze wijze kunt u bekijken of het ook voor uw school/instelling een handige aanpak is.

Workshop 15. Kanjertraining, ja! Maar hoe werkt dat in mijn team? / Frank Sessink, IJsselgroep

Dit is een workshop voor mensen die nauw betrokken zijn bij de implementatie van de Kanjertraining op de eigen school. De resultaten van de Kanjertraining zijn indrukwekkend. Toch blijkt het implementeren van de Kanjertraining op teamniveau niet altijd even gemakkelijk. Goede samenwerking komt niet vanzelf. Aspecten van teamwork moet je bespreekbaar maken. Wat is ieders bijdrage? Wat zijn nu eigenlijk onze belangrijkste doelen? Hoe hebben we de taken en rollen verdeeld? En ook: Hoe zien we elkaar? In welke fase zit uw team? Is een team los zand, een groep bestaande uit een aantal individuen bij elkaar. Dan opereert men schijnbaar los van elkaar. Dit vraagt een andere aanpak dan een team die al wat verder is. Het verschil tussen een groep en een

team is de mate van intimiteit en de verantwoordelijkheid voor elkaar en voor het gezamenlijke doel. Het is van belang eerst een beeld te krijgen hoe volwassen uw team is. Vanuit het verkregen beeld kunt u kijken hoe de implementatie van de Kanjertraining op uw school met uw team het beste gestalte kan krijgen. Deze workshop hoopt u een zet in de rug te geven voor nog meer teamwork!